

**МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ – ФУНДАТОР ДЕМОКРАТИЧНОГО
УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ Й ТЕОРЕТИК МОДЕРНОЇ
ДЕРЖАВИ: 125 РОКІВ З ЧАСУ ПУБЛІКАЦІЇ
ПРАЦІ «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»¹**

Юрій ФІГУРНИЙ

orcid.org/0000-0002-6463-0920

кандидат історичних наук, старший дослідник,

старший науковий співробітник

НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка

email: ukr.etnolog_fus@ukr.net

Анотація. Проведено аналіз життя та діяльності М. Міхновського, фундатора демократичного українського націоналізму й теоретика модерної національної держави. Головну увагу приділено осмисленню концептуальних сенсів геніальної праці М. Міхновського «Самостійна Україна», опублікованої у 1900 р., і спростуванню російських історичних міфів.

Ключові слова: Україна, українці, Микола Міхновський, «Самостійна Україна», український націоналізм, українська державність, російсько-українська війна, російські історичні міфи.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна стала величезним випробуванням для Української держави та її громадян. Ворог прагне знищити українську державність і українську політичну націю, тим самим остаточно вирішити українське питання, а саме інкорпорувати Україну до складу так званої «Великої історичної Росії», а українців остаточно асимілювати. Якщо ці імперські плани стануть реальністю, то країна-агресор значно посилить свій геополітичний, гео економічний, військовий, людський потенціал і буде прагнути повернути собі статус наддержави, втрачений нею у кінці ХХ ст. Тому російсько-українська війна – це не випадковість, це закономірність. Допоки Росія існує у форматі імперії, вона

здійснюватиме експансію – економічну, мілітарну, культурну, інформаційну тощо – з метою відновлення власної імперської потуги за рахунок країн-сусідів.

Росія завжди прагнула поглинути Україну, щоби згодом перетворити її на Новоросію, а українців – на росіян, використовуючи задля цього різноманітні засоби. З відновленням Української держави у 1991 р. спочатку превалювала так звана «м'яка сила» – продаж дешевих енергоносіїв, просування ідей «руського мира» тощо. З 2014 р. у хід пішла вже «жорстка сила», за допомогою якої відразу було загарбано Крим, а згодом розпочато військові дії на Сході України. Якщо впродовж 2014 – на початку 2022 рр. російсько-українська війна мала гібридний і регіональний характер, то з 24

¹ Статтю підготовлено у ході виконання науково-дослідної роботи «Викриття російських фальсифікацій і міфів історії України як складова гуманітарної безпеки держави» (№ держреєстрації 25БП079-01).

лютого 2022 р., з початком повномасштабного вторгнення російських військ на українські терени, вона стала потужним викликом не лише для нашої держави та її громадян, але й всього цивілізованого демократичного світу. Рашисти сподівалися, що Українська держава – це колос на глиняних ногах, тільки натисни – він впаде і зруйнується, а населення з радістю буде вітати «визволителів». На жаль, протягом декількох століть чимало етнічних українців вірою і правдою служили імперії, допомагаючи імперцям знищувати українство й українськість, проте найбільш віддані інтелектуали доклали великих зусиль, щоби показати справжню україноненавистницьку сутність Росії. Одним із таких звитяжців є фундатор демократичного українського націоналізму й теоретик модерної національної держави Микола Міхновський.

Актуальність заявленої проблеми полягає у тому, що, аналізуючи життя і діяльність М. Міхновського, фундатора демократичного українського націоналізму й теоретика модерної національної держави, маємо можливість не лише осмислити, яке місце посідав Микола Іванович у тогочасному політичному дискурсі, а й врахувати повчальні уроки Української національної революції та національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. у розбудові сучасної Української Самостійної Соборної Держави в умовах геополітичного, геомілітарного, геоекономічного, інформаційного, інтелектуального протистояння з Росією.

Новизна дослідження полягає у спробі українознавчого осмислення життєдіяльності М. Міхновського, фундатора демократичного українського націоналізму й теоретика модерної національної держави, всебічного аналізу його

геніальної праці «Самостійна Україна» для подолання російських історичних міфів і фальсифікацій.

Аналіз джерел, останніх досліджень і публікацій. Життя та героїчна діяльність М. Міхновського стали об'єктом вивчення як його сучасників, так і професійних дослідників. Одними з перших розпочали осмислювати особистість М. Міхновського самовидці тієї звитяжної доби, зокрема: С. Шемет [52], Ю. Коллард [25; 26], В. Євтимович [14; 15], О. Коваленко [23], В. Андрієвський [1; 2], А. Жук [17].

Оскільки у тоталітарній Україні дослідження про так званих «українських буржуазних націоналістів» були під забороною, то лише дослідники у вільному світі мали можливість вивчати життєдіяльність і напрацювання М. Міхновського. Зокрема, П. Мірчук [29; 30] та З. Книш [19; 20–22] доклали чималих зусиль для всебічного аналізу непересічної особистості М. Міхновського. Саме П. Мірчуку належить влучна характеристика державотворчої та націєтворчої діяльності Миколи Івановича – «Апостол української державності» [29]. Разом з тим, як відзначає Ф. Турченко, використання передусім суб'єктивних спогадів учасників тих героїчних і разом з тим трагічних подій та недоступність до радянських архівосховищ не дало можливості діаспорним дослідникам всебічно осмислити питання життя та діяльності М. Міхновського [46, с. 17].

З відновленням Української держави у 1991 р., зняттям усіх заборон і обмежень осмислення мужньої особистості та звитяжного чину М. Міхновського вийшло на зовсім інший рівень – всебічний і системний.

Окремі аспекти цієї проблеми

вивчали такі вчені: Б. Білецький [4], В. Верстюк [5], В. Волковинський [7], Т. Геращенко [8; 28], І. Гирич [9], І. Головацький [10], О. Голубицький [11], М. Горелов [12], М. Кармазіна [18], В. Карпо [4], Р. Коваль [24], В. Кривошея [27], І. Курас [28], Т. Осташко [5], Б. Павлів [35], Р. Семків [39], В. Сніжко [40], Ф. Турченко [28; 41–49], О. Удод [50], В. Шаян [51] та інші дослідники.

Також є потреба наголосити, що в Україні на зламі тисячоліть було створено й активно діяло під орудою вченого-українознавця В. Сніжка Всеукраїнське наукове та професійне товариство імені Миколи Міхновського (далі – Товариство). Варто відзначити, що тоді праці М. Міхновського не були доступні широкому загалу українського суспільства. Саме тому Товариство у 1998 р. перевидало працю М. Міхновського «Самостійна Україна» зі вступним словом професора В. Шаяна, яка була оприлюднена у Лондоні 1967 р. з нагоди 50-річчя початку Української національної революції та 25-ліття Української Повстанської Армії [51].

Незважаючи на значну кількість публікацій, переосмислення діяльності М. Міхновського, системний аналіз його досягнень і прорахунків для подолання російських історичних міфів залишаються ще недостатньо опрацьованими, тому й потребують всебічного українознавчого осмислення. Саме тому досягнення цієї актуальної проблематики, зокрема в контексті українознавства, є важливим напрямом досліджень, має наукову новизну й потребує подальшого фахового опрацювання.

Джерельною базою дослідження слугує передусім праця М. Міхновського «Самостійна Україна» та інші його твори

[13; 31–34; 36], а також публікації названих вище дослідників.

Метою дослідження є аналіз концептуальної сутності праці «Самостійна Україна» фундатора демократичного українського націоналізму й теоретика модерної національної держави М. Міхновського, здійснений через призму спростування російського пропагандистського міфу про створення В. Леніним української державності. Для досягнення поставленої мети є доцільним вирішення таких дослідницьких завдань: охарактеризувати стан досліджуваної проблематики; розкрити сутність російського пропагандистського міфу про створення В. Леніним української державності; стисло окреслити життєвий шлях М. Міхновського; осмислити геніальну сутність праці «Самостійна Україна»; проаналізувати концепти «українська державність», «український націоналізм», «український народ», «українська еліта (українська інтелігенція)», «українська територія» у творчій спадщині М. Міхновського; з'ясувати важливість вивчення уроків минулого на сучасному етапі українського етнотворення, державотворення, націєтворення та етнокультуротворення для подолання російських історичних міфів і фейків; підбити підсумки дослідження.

Виклад основного матеріалу. У 2023 р. виповнилося 150 років від дня народження М. Міхновського (1873–1924), 2024 р. – 100 років з дня смерті, а у 2025 р. – 125 років з часу оприлюднення ним у 1900 р. надважливої для українського етнотворення, державотворення, націєтворення та етнокультуротворення праці «Самостійна Україна». Вона започаткувала український демократичний націоналізм, стала маніфестом

українського національно-визвольного руху, на десятиліття – дороговказом для багатьох поколінь українських патріотів та, зрештою, посприяла руйнації Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР), де-факто спадкоємця і правонаступника Російської імперії, й відновленню у 1991 р. Самостійної Соборної Української Держави.

Але якщо для українців це була доленосна й довгоочікувана позитивна подія, то для російських неоімперіалістів – трагедія. Недаремно керівник Російської Федерації (далі – РФ) В. Путін у своїх публічних виступах назвав це найбільшою геополітичною катастрофою ХХ ст. Дещо згодом він поставив собі за мету відновити СРСР 2.0, але вже у форматі так званої «Великої історичної Росії». Тому В. Путін у своїх численних виступах, інтерв'ю, публікаціях тощо називає росіян («русских») і українців одним-єдиним братнім народом. Так, 12.07.2021 р. на офіційному сайті Президента РФ було оприлюднено його програмну статтю «Про історичну єдність росіян та українців» російською і, що дуже важливо, українською мовами, в якій В. Путін вкотре наголосив, що росіяни й українці – один народ, єдине ціле, а Росія та Україна є частинами, по суті, одного історичного і духовного простору [37].

На думку В. Путіна, сучасна Україна – цілком і повністю дітище радянської епохи, першу Українську державу – Українську Соціалістичну Радянську Республіку – виключно за рахунок територій так званої «Великої історичної Росії» створив В. Ленін і тим самим започаткував українську радянську націю, невід'ємну частину великого російського народу, який цим поділом штучно

розділив: «Саме радянська національна політика – замість великої російської нації, триєдиного народу, що складається з великоросів, малоросів і білоросів – закріпила на державному рівні положення про три окремих слов'янських народи: російський, український і білоруський» [37].

Всебічне й системне перекручення української національної історії, фальсифікації та фейки стали потужною зброєю рашистської пропаганди і невід'ємною частиною путінського злочинного режиму. Саме тому комплексний аналіз історичних подій, їх критичне переосмислення є надзвичайно важливим завданням для українознавців. Розвінчування російських історичних міфів, на яких ґрунтуються імперські претензії Росії до України, про те, що України як держави та українського народу не існує, а українці – частина російського народу, який штучно розділив В. Ленін і створив першу Українську державу – Українську Соціалістичну Радянську Республіку, стає модусом операнді для вчених-українознавців. Комплексне спростування російських історичних міфів сприятиме укріпленню державницьких і національно-визвольних наративів в українській історії, зміцненню національної безпеки та стане одним із ключових факторів перемоги над російськими загарбниками.

На землях України, за її багатовікову історію, існувала велика кількість різноманітних державних утворень. Їх творили різні за мовою і культурою етнічні спільноти: киммерійці, скіфи, сармати, причорноморські греки, боспорці, анти, готи, авари, вікінги (варяги), половці, кримли, українці тощо. Перша давньоукраїнська

держава Русь (Київська Русь-Україна) (IX–XII ст.) була ранньосередньовічною поліетнічною імперією. Її спадкоємицею стало Галицько-Волинське королівство (XIII–XIV ст.). Близько трьох століть (з середини XIV до середини XVII ст.) українці були позбавлені національної держави. Проте невдовзі українській народ повстав під проводом Б. Хмельницького і створив Військо Запорозьке (Козацько-Гетьманську державу – Гетьманщину) (1648–1783). Через слабкість і продажність тогочасної національної еліти – козацької старшини – Російська імперія у другій половині XVIII ст. ліквідувала Гетьманщину. Хоча українці й лишилися без національної держави, але не втратили історичну пам'ять про неї та надію на її відновлення. Зрештою, виросло молоде покоління, яке розпочало наприкінці XIX – на початку XX ст. звияжну боротьбу за українську державність.

Одним із таких звияжців став М. Міхновський. Микола народився у селі Турівці Прилуцького повіту Полтавської губернії (сучасна Київщина), де виховувався батьком, сільським священником, Іваном у пошані до української минувшини, мови, традицій і звичаїв. В. Андрієвський відзначав, що І. Міхновський, нащадок старовинного козацько-попівського роду, свято оберігав українські національні традиції та, незважаючи на заборону російської цивільної й духовної адміністрації, виголошував свої проповіді виключно українською мовою [3, с. 125].

Після закінчення Прилуцької гімназії юнак навчався у Київському університеті святого Володимира (1891–1895) на юридичному факультеті, де спочатку став членом студентської «Громади», а

згодом і революційного гуртка «Братство тарасівців». Ф. Турченко переконаний, що саме перебування М. Міхновського у цій таємній організації сформувало його самостійницькі погляди, оскільки він зі своїми однодумцями сприймали Тараса Шевченка виключно як самостійника [49, с. 86].

Отримавши диплом правника, Микола Іванович розпочав адвокатську діяльність і продовжував займатися політичними справами. В. Андрієвський писав, що у січні 1899 р. М. Міхновський прибув до Харкова, де відкрив свою власну адвокатську канцелярію [3, с. 126].

Також, як відзначає Р. Коваль, в січні 1900 р. він бере активну участь у створенні першої української політичної самостійницької організації – Революційної української партії (далі – РУП), організовує у Харкові Установчий з'їзд, пише програму РУП, яку видає окремою книжечкою під назвою «Самостійна Україна» [24, с. 7].

З цього приводу В. Андрієвський зауважував, що працю було видано у Львові (Галичина тоді перебувала у складі Австро-Угорської імперії) 1900 р. від імені РУП заходами В. Старосольського та Є. Косевича у кількості 1000 примірників і переправлено до Наддніпрянської України [3, с. 128].

«Самостійна Україна» – найголовніший твір апостола українського демократичного націоналізму М. Міхновського. Це не просто «Програма» молоді амбіційної партії, це «Національна Книга Буття» українського народу, який прагне стати нацією і відновити втрачену Українську державу. Століття бездержавного існування українців Лівобережжя, два віки рабства Правобережжя, пів тисячоліття неволя Західної

України далися взнаки, але завдяки таким особистостям, як М. Міхновський, український народ отримав можливість для пробудження і відновлення національної держави.

Ось так охарактеризував значення «Самостійної України» для національно-визвольного руху побратим М. Міхновського отаман А. Волинець (1894–1941): «В цій хвилі можна рахувати повстання українського самостійництва як політичної національної ідеології нової, трудової генерації. 1900-тий рік є народженням нової державницької, цілком угрупованої ідеології, є переходом від українофільства до українства, до революційного націоналізму; від «обласництва» і феодалізму – до самостійництва; від культурної єдності з москалями – до духового розриву і визволення від опортунізму, до одвертої і революційної боротьби. РУП викинула стяг війни московським царям, московській культурі, московській мові, московській психології в українстві, московській демократії... І все це зробив Міхновський – це його орлиний погляд заглянув далеко в майбутнє, це він своїм розумом і гарячим українським серцем відчув глибоку думу-мрію українського народу. Це він був хоругвою партії, її душею, її серцем і мозком» [6, с. 69–70].

Провідна думка ідеологічно-програмової праці М. Міхновського – українська державність не вигадка, а історична реальність. Українці споконвіків є державницьким народом, а втрата Україною державності є лише прикрим непорозумінням. Гетьманщина ніколи не була завойована Московщиною, а з'єдналася у 1654 р. з північно-східною монархією виключно на добровільних засадах.

Тому він стверджував: «П'ятий акт

драми ще не наступив для нашої нації. Вона переживає ще й досі довгий і важкий антракт у своїй історії: за коном щось діється, йде якась пильна праця, від часу до часу грюкотить грім, але завіса ще не піднялася. Антракт власне починається з 1654 року, коли Українська Республіка злучилася з московською монархією політичною унією. З того часу українська нація політично і культурно помалу завмирає, старі форми життя зникають, республіканська свобода нівечить, надія знесилюється, гине, але потім знов відроджується, з-під попелу старовини виникає ідея нової України, ідея, що має перетворитись у плоть і кров, прибрати конкретні форми» [31, с. 29].

Разом з тим бездержавне існування України і українців протягом тривалого історичного періоду наклало свій трагічно-системний відбиток як на народ загалом, так і на його провідний прошарок, еліту. На той час (друга половина XIX ст.) переважна більшість патріотів, українофілів і просто свідомих громадян-українців (підданих Відня і Санкт-Петербурга) змиралася зі своїм колоніальним статусом, і вершиною їхніх політичних запитів була культурна автономія українського народу по обидва боки кордону.

Щоби визволити народ, треба спочатку його розбудити, об'єднати і повести за собою. На той час у світі загалом та Австро-Угорщині й Росії зокрема розпочали змагатися між собою два політично-світоглядних напрямки – соціалізм і націоналізм, які мали на меті системно змінити соціальну організацію тогочасного суспільства.

Вперше з цим явищем М. Міхновський зіштовхнувся ще у київській «Громаді», де, як писав В. Андрієвський,

він «твердо боронив національні засади проти І. Стешенка і Лесі Українки, що оголосили себе "соціал-демократами"» [3, с. 126].

М. Міхновський зрозумів величезний потенціал націоналізму й сформулював важливе запитання до суспільства, до наддніпрянців і наддністриянців, чи ймовірно для українців національне визволення з імперського гніту, й аргументовано відповів на нього, що саме український націоналізм як ідея та засіб єднання етнічної маси населення у згуртовану родину однодумців допоможе українцям повернути свою втрачену державність: «Проте шлях до розв'язання єдино можливий, певний і хосенний показали нації, що вже повстали проти чужого панування, в якій би формі політичного верховенства воно не виявлялося, і цей шлях є противний Гаазькій конференції. Ми визнаємо, що наш нарід теж перебуває у становищі зрабованої нації. Отже, коли справедливо, що кожна нація з огляду на міжнародні відносини хоче виливатись у форму незалежної, самостійної держави; коли справедливо, що тільки держава одноплемінного національного змісту може дати своїм членам нічим не обмежану змогу всестороннього розвитку духового і осягнення найліпшого матеріального гаразду; коли справедливо, що пишний розцвіт індивідуальності можливий тільки в державі, для якої плекання індивідуальності є метою, – тоді стане зовсім зрозумілим, що державна самостійність є головна умова існування нації, а державна незалежність є національним ідеалом у сфері міжнаціональних відносин» [31, с. 28].

Для відновлення національної держави М. Міхновський висуває просте і зрозуміле всім гасло: «Одна, єдина,

неподільна, вільна, самостійна Україна від гір Карпатських аж по Кавказькі» [31, с. 36–37].

Також М. Міхновський фахово аналізує один із головних базових елементів української державності – народ. З цього приводу він писав: «Нехай наша історія сумна й невідрадна, нехай ми некультурні, нехай наші маси темні, подурені, ми все ж існуємо і хочемо далі існувати. І не тільки існувати як живі істоти, ми хочемо жити як люди, як громадяни, як члени вільної нації. Нас багато – цілих 30 мільйонів. Нам належить будуччина, бо зовсім неможливо, щоб 1/30 частина усієї людности, ціла велика нація могла зникнути, могла бути задушеною, коли вона спроможна воювати з цілим світом!» [31, с. 41].

Головне завдання, яке ставив перед собою М. Міхновський, створюючи та друкуючи «Самостійну Україну», – розбудити у наддніпрянців і наддністриянців передусім національно свідомого (політичного) українця. Імперські (австрійські й російські) та польські й угорські історики, філософи, культурологи і пропагандисти в унісон стверджували, що немає українського народу, а є малороси, русини тощо, зіпсовані інородцями, «різноманітності» (відгалуження) росіян і поляків, та й загалом вони – «хохли» – якесь прикре непорозуміння, малозначущий етнічний субстрат так званих «історичних націй».

На ці шовіністичні закиди М. Міхновський впевнено відповів, що Україна і українці мають славетні державницькі традиції й звичає українське минуле: «Через увесь час свого історичного існування нація наша з найбільшими зусиллями пильнує вилитися у форму держави самостійної і незалежної. Коли навіть

поминути удільні часи, де окремі галузі нашої нації складали окремі держави, то перед нами виникає і литовсько-руське князівство, де геній нашого народу був культурним фактором, і найголовніше – галицько-руське королівство – спробунок злучити до купи усі галузі, усі гілки нашого народу в одній суцільній державі, спробунок, повторений далеко пізніше Богданом Хмельницьким і ще раз – Іваном Мазепою. Таким чином українська держава в тій формі, у якій вона сформована й уконституйована Хмельницьким, є справді державою з погляду міжнаціонального права» [31, с. 32].

Щодо імперських міфів, що росіяни й українці – один народ, роз'єднаний спочатку литовцями, потім поляками і, зрештою, австрійцями, про нерозривне братерство українців і росіян тощо М. Міхновський влучно написав: «Коли б навіть було доведено, що ми тільки різноманітність російської нації, то й тоді нелюдські відносини росіян до нас освячують нашу до їх ненависть і наше моральне право убити насильника, обороняючись від насилля. Кров, коли вона пролита братньою рукою, ще дужче благає о помсту, бо то брата кров! Нехай вчені розшукають, хто був кому родичем, – ображене чуття нації і кривда цілого народу гидують визнати моральні зв'язки з російською нацією! Через те ми можемо обговорювати тільки засоби і способи боротьби!» [31, с. 37–38].

Як зрозуміло і пророче ці слова звучать під час неоголошеної, але такої кривавої й повномасштабної російсько-української війни. Так званий «братній російський народ» системно й комплексно здійснює геноцид українського народу, безжально вбиваючи і калічаючи громадян Української держави, не

зважаючи на їх вік, стать, віру й етнічну належність.

Значну увагу у своїй праці М. Міхновський приділяє українській еліті (він її називає інтелігенцією) як провідній верстві суспільства та уособленню державної влади. Микола Іванович переконаний, що в історії українського народу еліта відіграла ганебну роль, зраджувала та інтригувала. Врешті-решт, нащадки києворуської аристократії сполонізувалися, а спадкоємці козацької старшини – зросійщилися. Саме тому він наголошував: «Еволюція українського інтелігента третьої формації ще не починалася, але характеристична його прикмета служення своєму власному народові відбилася в ньому з повною силою. Отже коли третя інтелігенція має органічні зв'язки з українською нацією, коли вона є заступником українського народу, єдино свідомою частиною української нації, то стерно національного корабля належить їй. Годі через те казати, ніби маса українського суспільства не має нічого спільного з останньою формацією своєї інтелігенції – українська інтелігенція є само суспільство в мініятурі, стремління суспільства – це стремління інтелігенції, пориви інтелігенції – це пориви й симпатії цілого суспільства ... Часи вишиваних сорочок, свити та горілки минули і ніколи вже не вернуться. Третя українська інтелігенція стає до боротьби за свій народ, до боротьби кривавої і безпощадної. Вона вірить у сили свої і національні, і вона виповнить свій обов'язок. Вона виписує на своєму прапорі ці слова: "Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ". Вона віддає себе на служення цьому великому ідеалові і доки хоч на однім клапті української території

пануватиме чужинець, доти українська інтелігенція не покладе оружжя, доти всі покоління українців йтимуть на війну. Війна провадитиметься усіма засобами, і боротьба культурна вважається також відповідною, як і боротьба фізичною силою. Потреба боротьби впливає з факту нашого національного існування» [31, с. 39–41].

Щодо території Української національної держави, то вона, за влучним висловом С. Рудницького, є головною основою нації [38, с. 162].

М. Міхновський був переконаний, що вся українська етнографічна територія мала стати базовим тереном української державності, незважаючи на тогочасні міждержавні кордони: «Ми існуємо, ми відчуваємо своє існування і своє індивідуальне національне "Я". Наша нація у своєму історичному процесі часто була не солідарною поміж окремими своїми частинами, але нині увесь цвіт української нації по всіх частинах України живе однією думкою, однією мрією, однією нацією: "Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ"» [31, с. 41–42].

Завершує свою геніальну працю М. Міхновський полум'яним закликком до українців з вірою в їх майбуття: «Сини України! Ми, як той Антей, доторкаючись до землі, наберемось усе більшої сили й завзяття. Нас мало, але голос наш лунатиме скрізь по Україні, і кожний, у кого ще не спідлене серце, озветься до нас, а в кого спідлене, до того ми самі озвемось! Нехай страхополохи та відступники йдуть, як і йшли, до табору наших ворогів, їм не місце поміж нами і ми проголошуємо їх ворогами вітчизни. Усіх, хто на цілій Україні не за нас, той проти нас. Україна для українців, і доки

хоч один ворог чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо права покласти оружжя. І пам'ятаймо, що слава і перемога – це доля борців за народну справу. Вперед, і нехай кожний із нас пам'ятає, що коли він бореться за народ, то мусить дбати за весь народ, щоб цілий народ не згинув через його необачність. Вперед! Бо нам ні на кого надіятись і нічого озиратись назад!» [31, с. 43].

Особисто М. Міхновський взяв активну участь в Українській національній революції та національно-визвольних змаганнях 1917–1921 рр. Як зазначає В. Яременко, він дієво прислужився справі створення і розбудови українського національного війська: заснував Український військовий клуб імені гетьмана Павла Полуботка, від якого був делегований до Української Центральної Ради; організував Перший охочий (добровільний) імені гетьмана Богдана Хмельницького полк; працював у президії Першого Всеукраїнського військового з'їзду; входив до складу Українського генерального комітету тощо [53, с. 19].

На превеликий жаль, плани М. Міхновського зазнали краху, навесні 1924 р. він пішов із життя. Наостанок наведемо слова ще одного з побратимів Миколи Івановича Вартоломія Єфримовича: «Якби не було Міхновського на початку нашого століття, то не було б і його наступників від 1917 р. й до наших днів. Адже саме ті ідеї, які він обстоював із такою відданістю, дають силу сьогодні тим, хто себе за українців має. 3 травня 1924 р. трагічно скінчив він своє життя, маючи 51 літ, як один з найвизначніших діячів, яких знала українська історія» [16, с. 63].

Ця думка є дуже важливою. Саме завдячуючи концептуальним ідеям

М. Міхновського щодо української державності, українського націоналізму, українського народу, української еліти, української етнонаціональної території, які випереджали свій час, вони поступово почали опановувати свідомість українців, розділених державними кордонами двох потужних імперій. Спочатку заклики М. Міхновського щодо відновлення української державності, розвитку українського націоналізму, творення національної єдності українського народу тощо заповнили думки інтелектуалів, а з часом стали доконаним фактом і для пересічних українців.

Тому, на нашу думку, поява у 1900 р. праці М. Міхновського «Самостійна Україна» стала передвісником і підґрунтям Української національної революції та національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. Сучасна Українська держава розпочала свій відлік з промови М. Міхновського «Самостійна Україна», яка не лише пробудила в українців приспані імперцями і малоросами державотворчі й націєтворчі потуги, а й допомогла їм усвідомити нерозривну єдність українського народу, незважаючи на кордони Російської та Австро-Угорської імперій, деякі мовні, релігійні, культурні й ментальні особливості.

Треба наголосити на важливості вивчення уроків минулого на сучасному етапі українського етнотворення, державотворення, націєтворення та етнокультуротворення, особливо під час повномасштабної російсько-української війни, для подолання російських історичних міфів і фейків. Інноваційність, новаторство, радикальність державницько-націоналістичних ідей М. Міхновського та зачарованість і фанатична відданість переважної більшості

тогочасних українських інтелектуалів і державників соціалістичним ідеям призвели, врешті-решт, до поразки Української національної революції та національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.

Також варто відзначити, що М. Міхновський був добрим теоретиком і поганим практиком. Його візаві й майже одноліток В. Ленін (1870–1924), теж правник за фахом, зумів створити більшовицьку партію, яка допомогла йому повалити демократичний Тимчасовий уряд і захопити восени 1917 р. у Росії владу. Ідеолог більшовизму не лише писав теоретичні праці, а й зміг практично реалізувати свої ідеї, згуртувавши навколо себе команду одностудців-супротивників і геніально використавши їхній потенціал задля творення більшовицької держави.

Тому нам, сучасним українцям, треба системно вивчати досвід попередників, як успішний, так і провальний, щоб не повторювати їхніх помилок, особливо це важливо в умовах повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, коли на кону стоїть саме існування Української держави й української політичної нації. Треба всебічно, комплексно й переконливо спростовувати російські міфи і фейки, одним з яких є вигадка рашистів, що Україну створив В. Ленін і нам треба пошвидше повертатися в лоно так званої «Великої історичної Росії».

Висновки. Здійснивши аналіз життя та діяльності М. Міхновського, фундатора демократичного українського націоналізму й теоретика модерної національної держави, ми прийшли до таких висновків: по-перше, геніальна праця М. Міхновського «Самостійна Україна» була не просто пересічною програмою

молодої амбіційної української партії, вона стала «Національною Книгою Буття» українського народу, який прагнув перетворитися в націю і відновити втрачену Українську Самостійну Соборну Державу; по-друге, теоретичні концепти «українська державність», «український націоналізм», «український народ», «українська еліта», «українська територія», оприлюднені у творчій спадщині М. Міхновського, з часом із суто світоглядної парадигми почали втілюватися на практиці, але це відбувалося несистемно і непослідовно; по-третє, М. Міхновський, апостол української державності й самостійності, фундатор демократичного українського націоналізму і теоретик модерної національної держави, не лише заклав у своїх працях, зокрема «Самостійній Україні», теоретично-методологічні основи українського націоналізму, а й власною державотворчою діяльністю посприяв відновленню Української національної держави у ХХ ст.; по-четверте, теоретична й практична діяльність М. Міхновського засвідчує, що саме він, а не В. Ленін, був одним із батьків-засновників сучасної української державності, відстоюючи національні українські пріоритети над інтернаціональними соціалістично-комуністичними ідеями і догмами; по-п'яте, в умовах російсько-української війни, яка розпочалася 20.02.2014 р. і триває наразі, окрім мілітарного, дипломатичного, геополітичного, геоекономічного, фінансового та інших факторів, зростає роль інформаційно-пропагандистського чинника. Країна-агресор намагається здолати Україну не лише на полі бою, а й ментально-інформаційно, тому вченим треба актуалізувати боротьбу з російськими міфами, фейками і

фальсифікаціями історії України. Комплексна й системна протидія російським псевдоісторичним інсинуаціям посприяє консолідації української політичної нації, пришвидшить перемогу над російськими загарбниками та відновлення територіальної цілісності Української Самостійної Соборної Держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський, В. М. Міхновський – передвісник українського націоналізму. *Календар-альманах «Відродження» на 1954 рік*. 1953. С. 131–135.
2. Андрієвський, В. Микола Міхновський (Нарис суспільно-політичної біографії). *Визвольний шлях*. 1974. № 6. С. 588–617.
3. Андрієвський, В. Микола Міхновський (Нарис суспільно-політичної біографії). *Суспільно-політичні твори / Міхновський М.* Київ, 2015. С. 124–153.
4. Білецький, Б. Ф., Карпо, В. Л. Микола Іванович Міхновський (До 75-річчя від дня загибелі). *Питання історії України: збірник наукових статей*. Чернівці, 1999. Т. 3. С. 96–107.
5. Верстюк, В., Осташко, Т. Міхновський Микола Іванович. *Діячі Центральної Ради. Біографічний довідник*. Київ, 1998. С. 131–133.
6. Волинець, А. Микола Міхновський (в другі роковини трагічної смерті 3.05.1924 року). *Самостійна Україна / Міхновський М. І.* Київ, 2002. С. 65–75.
7. Волковинський, В. Микола Міхновський. *Історія України в особах: ХІХ–ХХ ст.* Київ, 1995. С. 261–266.
8. Геращенко, Т. Микола Міхновський у спогадах і оцінках його сучасників. *Молода нація*. 2003. № 2 (27). С. 13–32.
9. Гирич, І. Листування Зиновія Книша з Андрієм Жуком з приводу книжки про Миколу Міхновського. *Молода нація*. 2003. № 2 (27). С. 170–225.
10. Головацький, І. Микола

Міхновський та Євген Коновалець. *Бюлетень Товариства*. Науковий збірник. 1999. Вип. 2 (16). С. 4–19.

11. Голубицький, О. Микола Міхновський. ОУН: минуле і майбуття. Київ, 1993. С. 5–24.

12. Горелов, М. Перший український державник. *Передвісники незалежної України: історичні розвідки*. Київ, 1996. С. 14–58.

13. До українського народу. *Суспільно-політичні твори* / Міхновський М. Київ, 2015. С. 175–176.

14. Євтимович, Є. Микола Міхновський – творець українського націоналізму. *Календар «Батьківщина» на 1937 рік*. Львів, 1936. С. 22–34.

15. Євтимович, Є. Поручик Микола Міхновський (Творець новітнього українського війська). *Гомін України*. 1957. 21 квітня.

16. Єфримович, В. Військо йде. Спогад про Миколу Міхновського в днях відбудови Української держави. *Самостійна Україна* / Міхновський М. І. Київ, 2002. С. 49–64.

17. Жук, А. Писання Миколи Міхновського. *Молода нація*. 2003. № 2 (27). С. 40–44.

18. Кармазіна, М. Світ ідей Миколи Міхновського. *Нова політика*. 1998. № 6. С. 39–44.

19. Книш, З. Конституція України в проекті Української народної партії. *Так перо пише...: вибрані статті*. Торонто, 1965. С. 73–107.

20. Книш, З. Микола Міхновський і вибори до Четвертої Думи. *Так перо пише...: вибрані статті*. Торонто, 1965. С. 108–126.

21. Книш, З. Військова діяльність Миколи Міхновського. *Так перо пише...: вибрані статті*. Торонто, 1965. С. 127–143.

22. Книш, З. Деякі думки Миколи Міхновського про націоналізм. *Самостійна Україна*. 1976. Ч. 3–4. С. 35–39.

23. Коваленко, О. На межі двох віків. 3 минулого. Варшава, 1939. Т. 2. 222 с.

24. Коваль, Р. Герой, що не зміг врятувати Батьківщину. *Самостійна Україна* / Міхновський М. І. Київ, 2002. С. 5–26.

25. Коллард, Ю. *Спогади юнацьких років*. Торонто, 1972. 224 с.

26. Коллард, Ю. Передмова до книжки-промови М. Міхновського «Самостійна Україна». *Суспільно-політичні твори*. Міхновський М. Київ, 2015. С. 113–123.

27. Кривошея, В. Родовід Міхновських. *Українська генеалогія: теорія, методологія. Історія та практика*. Київ, 1996. С. 144–149.

28. Курас, І. Ф., Турченко, Ф. Г., Геращенко, Т. С. М. І. Міхновський: постать на тлі епохи. *Український історичний журнал*. 1992. № 9. С. 76–91; № 11. С. 63–79.

29. Мірчук, П. *Микола Міхновський: апостол української державности*. Філадельфія, 1960. 136 с.

30. Мірчук, П. У 50-річчя від смерті М. Міхновського. *Авангард: журнал української молоді*. 1974. Ч. 2/3 (118–119). С. 98–100.

31. Міхновський, М. І. *Самостійна Україна*. Київ, 2002. 80 с.

32. Міхновський, М. І. *Самостійна Україна. Суспільно-політичні твори*. Київ, 2015. С. 165–164.

33. Міхновський, М. І. *Суспільно-політичні твори*. Київ, 2015. 464 с.

34. Основний Закон «Самостійної України», Спілки народу українського (Проект, утворений групою членів Української Народної Партії). *Суспільно-політичні твори* / Міхновський М. Київ, 2015. С. 177–184.

35. Павлів, Б. Велетні українського духу і національної ідеї в ХХ ст.: націоналіст Микола Міхновський, князь Української католицької Церкви митрополит Андрей, граф Шептицький і Патріарх нашої Церкви Йосиф І, кардинал Сліпий. *Бюлетень Товариства*. Науковий збірник. 1999. Вип. 2 (16). С. 19–26.

36. Програма Української Народної Партії. *Суспільно-політичні твори* / Міхновський М. Київ, 2015. С. 263–290.

37. Путін, В. *Про історичну єдність росіян та українців*. 2021. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66182> (дата звернення: 09.09.2021).

38. Рудницький, С. *До основ українського націоналізму*. Відень; Прага, 1923. 162 с.

39. Семків, Р. Архітектор демократичної нації. *Суспільно-політичні твори* / Міхновський М. Київ, 2015. С. 5–7.

40. Сніжко, В. Український націоналіст Микола Міхновський. *Микола Міхновський та його «Самостійна Україна»*. Київ, 1998. С. 2–12.

41. Турченко, Ф. Г. Микола Міхновський: дитинство та юність. *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. 2000. Вип. IX. С. 36–54.

42. Турченко, Ф. Г. Микола Міхновський: студентські роки (Фрагмент біографії). *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. 2001. Вип. X. С. 72–91.

43. Турченко, Ф. Г. Останні роки у Києві (Фрагмент з біографії Миколи Міхновського). *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. 2002. Вип. XIV. С. 45–66.

44. Турченко, Ф. Г. «Харківський проєкт» Миколи Міхновського. *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. 2003. Вип. XV. С. 7–34.

45. Турченко, Ф. Микола Міхновський: становлення світогляду. *Молода нація*. 2003. № 2 (27). С. 59–125.

46. Турченко, Ф. *Микола Міхновський: Життя і Слово*. Київ, 2006. 320 с.

47. Турченко, Ф. Г. П. Скоропадський і М. Міхновський 1918 р.: дві моделі державного будівництва. *Український історичний журнал*. 2008. № 4. С. 48–59.

48. Турченко, Ф. Г. Михайло Грушевський vs Микола Міхновський (дискусія сучасників: погляд через сторіччя). *Український історичний журнал*. 2013. № 2. С. 74–94.

49. Турченко, Ф. Микола Міхновський: уроки для нащадків. *Український історичний журнал*. 2023. № 4 (571). С. 85–97.

50. Удод, О. Читайте цю книгу: вона навчить розуміти українську історію. *Микола Міхновський: Життя і Слово* / Турченко Ф. Київ, 2006. С. 5–8.

51. Шаян, В. «Братерство тарасівців» і

«Самостійна Україна». *Самостійна Україна* / Микола Міхновський. Лондон, 1967. С. 5–12.

52. Шемет, С. Микола Міхновський: (Посмертна згадка). *Хліборобська Україна*. 1924–1925. Кн. 5. С. 3–30.

53. Яременко, В. Микола Міхновський – ідеолог державної самостійності України. *Самостійна Україна; Справа української інтелігенції* / Міхновський М. Київ, 2007. С. 6–28.

REFERENCES

1. Andrievskiy, V. (1953). M. Mikhnovsky – the Forerunner of Ukrainian Nationalism. *Calendar-Almanac “Renaissance” for 1954*. Pp. 131–135. [in Ukr.]

2. Andrievskiy, V. (1974). Mykola Mikhnovsky (Sketch of Socio-Political Biography). *Vyzvolny shliakh* (The Path of Liberation), No. 6, pp. 588–617. [in Ukr.]

3. Andrievskiy, V. (2015). Mykola Mikhnovsky (Sketch of Socio-Political Biography). *Mikhnovsky M. Socio-Political Works*. Kyiv, pp. 124–153. [in Ukr.]

4. Biletskyi, B., Karpo, V. (1999). Mykola Ivanovich Mikhnovsky (On the 75th Anniversary of his Death). *Issues of the History of Ukraine: Collection of Scientific Articles*. Vol. 3. Chernivtsi, pp. 96–107. [in Ukr.]

5. Verstiuk, V., Ostashko, T. (1998). Mikhnovsky Mykola Ivanovich. *Figures of the Central Rada*. Biographical Reference Book. Kyiv, pp. 131–133. [in Ukr.]

6. Volynets, A. (2002). Mykola Mikhnovsky (on the Second Anniversary of his Tragic Death on May 3, 1924). In: *Mikhnovsky M. I. Independent Ukraine*. Kyiv, pp. 65–75. [in Ukr.]

7. Volkovynskiy, V. (1995). Mykola Mikhnovsky. *History of Ukraine in Persons: 19th–20th Centuries*. Kyiv, pp. 261–266. [in Ukr.]

8. Herashchenko, T. (2003). Mykola Mikhnovsky in the Memories and Assessments of his Contemporaries. *Moloda natsiia* (Young Nation), No. 2 (27), pp. 13–32. [in Ukr.]

9. Hyrych, I. (2003). Correspondence between Zynovii Knysh and Andrii Zhuk regarding the Book about Mykola Mikhnovsky.

- Moloda natsiia* (Young Nation), No. 2 (27), pp. 170–225. [in Ukr.]
10. Holovatsky, I. (1999). Mykola Mikhnovsky and Yevhen Konovalets. *Bulletin of the Society: Scientific Collection*. Issue 2 (16). Kyiv, pp. 4–19. [in Ukr.]
11. Holubyskyi, O. (1993). Mykola Mikhnovskyi. *OUN: Past and Future*. Kyiv, pp. 5–24. [in Ukr.]
12. Horelov, M. (1996). The First Ukrainian Statesman. *The Harbingers of Independent Ukraine: Historical Explorations*. Kyiv, pp. 14–58. [in Ukr.]
13. To the Ukrainian People. (2015). *Socio-Political Works*. Kyiv. pp. 175–176. [in Ukr.]
14. Yevtymovych, E. (1936). Mykola Mikhnovsky – the Creator of Ukrainian Nationalism. *Calendar of "Homeland" for 1937*. Lviv, pp. 22–34. [in Ukr.]
15. Yevtymovych, E. (1957). Lieutenant Mykola Mikhnovsky (Creator of the Modern Ukrainian Army). *The Sound of Voices of Ukraine*. April 21. [in Ukr.]
16. Yefrymovych, V. (2002). The Army is Coming. Memory of Mykola Mikhnovsky in the Days of Rebuilding the Ukrainian State. *Independent Ukraine*. Kyiv, pp. 49–64. [in Ukr.]
17. Zhuk, A. (2003). The Writings of Mykola Mikhnovsky. *Moloda natsiia* (Young Nation), No. 2 (27), pp. 40–44. [in Ukr.]
18. Karmazina, M. (1998). The World of Ideas of Mykola Mikhnovsky. *Nova polityka* (New Politics), No. 6, pp. 39–44. [in Ukr.]
19. Knysh, Z. (1965). The Constitution of Ukraine in the Project of the Ukrainian People's Party. Knysh Z. *Thus the Pen Writes...: Selected Articles*. Toronto, pp. 73–107. [in Ukr.]
20. Knysh, Z. (1965). Mykola Mikhnovsky and the Elections to the Fourth Duma. *Thus the Pen Writes...: Selected Articles*. Toronto pp. 108–126. [in Ukr.]
21. Knysh, Z. (1965). The Military Activities of Mykola Mikhnovsky. *Thus the Pen writes...: Selected articles*. Toronto, pp. 127–143. [in Ukr.]
22. Knysh, Z. (1976). Some Thoughts of Mykola Mikhnovsky on Nationalism. *Independent Ukraine*. Part 3–4, pp. 35–39. [in Ukr.]
23. Kovalenko, O. (1939). On the Verge of Two Centuries. *From the Past*. Vol. 2. Warsaw. 222 p. [in Ukr.]
24. Koval, R. (2002). The Hero who Could not Save the Fatherland. *Independent Ukraine*. Kyiv, pp. 5–26. [in Ukr.]
25. Collard, Yu. (1972). *Memories of Youth*. Toronto. 224 p. [in Ukr.]
26. Collard, Yu. (2015). Foreword to the Book-Speech of M. Mikhnovsky Independent Ukraine. *Socio-Political Works*. Kyiv, pp. 113–123. [in Ukr.]
27. Kryvosheia, V. (1996). The Mikhnovsky Family Tree. *Ukrainian Genealogy: Theory, Methodology*. History and Practice. Kyiv, pp. 144–149. [in Ukr.]
28. Kuras, I., Turchenko, F., Herashchenko, T. (1992). M. I. Mikhnovsky: a Figure against the Background of the Era. *Ukrayinskyi istorychnyi zhurnal* (Ukrainian Historical Journal), No. 9, pp. 76–91; No. 11, pp. 63–79. [in Ukr.]
29. Mirchuk, P. (1960). *Mykola Mikhnovsky: Apostle of Ukrainian Statehood*. Philadelphia, 136 p. [in Ukr.]
30. Mirchuk, P. (1974). On the 50th Anniversary of the Death of M. Mikhnovsky. *Avangard: Journal of Ukrainian Youth*. Part 2/3 (118–119), pp. 98–100. [in Ukr.]
31. Mikhnovsky, M. (2002). *Independent Ukraine*. Kyiv, 80 p. [in Ukr.]
32. Mikhnovsky, M. (2015). Independent Ukraine. Mikhnovsky M. *Socio-Political Works*. Kyiv, pp. 165–164. [in Ukr.]
33. Mikhnovsky, M. (2015). *Socio-Political Works*. Kyiv, 464 p. [in Ukr.]
34. The Basic Law of "Independent Ukraine", Union of the Ukrainian People (Draft, Created by a Group of Members of the Ukrainian People's Party). (2015). Mikhnovsky M. *Socio-Political Works*. Kyiv, pp. 177–184. [in Ukr.]
35. Pavliv, B. (1999). Giants of the Ukrainian Spirit and National Idea in the 20th Century: Nationalist Mykola Mikhnovsky, Prince of the Ukrainian Catholic Church Metropolitan

Andrey, Count Sheptytsky and Patriarch of our Church Joseph I, Cardinal Slipyi. *Bulletin of the Society*. Scientific Collection. Issue 2 (16). Kyiv, pp. 19–26. [in Ukr.]

36. Program of the Ukrainian People's Party. (2015). Mikhnovsky M. *Socio-Political Works*. Kyiv, pp. 263–290. [in Ukr.]

37. Putin, V. (2021). *On the Historical Unity of Russians and Ukrainians*. [online] Available at: <http://kremlin.ru/events/president/news/66182> [Accessed 9 Sept. 2021]. [in Ukr.]

38. Rudnytskyi, S. (1923). *To the Foundations of Ukrainian Nationalism*. Vienna, Prague. 162 p. [in Ukr.]

39. Semkiv, R. (2015). Architect of a Democratic Nation. Mikhnovskyi M. *Socio-Political Works*. Kyiv, pp. 5–7. [in Ukr.]

40. Snizhko, V. (1998). Ukrainian Nationalist Mykola Mikhnovskiyi. *Mykola Mikhnovskiyi and his "Independent Ukraine"*. Kyiv, pp. 2–12. [in Ukr.]

41. Turchenko, F. (2000). Mykola Mikhnovsky: Childhood and Youth. *Scientific Works of the Faculty of History of the Zaporizhzhia State University*. Zaporizhzhia, Vol. IX, pp. 36–54. [in Ukr.]

42. Turchenko, F. (2001). Mykola Mikhnovsky: Student Years (Fragment of Biography). *Scientific Works of the Faculty of History of the Zaporizhzhia State University*. Zaporizhzhia, Vol. X, pp. 72–91. [in Ukr.]

43. Turchenko, F. (2002). The Last Years in Kyiv (Fragment of the Biography of Mykola Mikhnovsky). *Scientific Works of the Faculty of History of the Zaporizhzhia State University*. Zaporizhzhia, Vol. XIV, pp. 45–66. [in Ukr.]

44. Turchenko, F. (2003). Mykola Mikhnovsky's "Kharkiv Project". *Scientific Works of the Faculty of History of the Zaporizhzhia State*

University. Zaporizhzhia, Vol. XV, pp. 7–34. [in Ukr.]

45. Turchenko, F. (2003). Mykola Mikhnovsky: the Formation of a Worldview. *Moloda natsiia*. (Young Nation), No. 2 (27), pp. 59–125. [in Ukr.]

46. Turchenko, F. (2006). *Mykola Mikhnovsky: Life and Word*. Kyiv, 320 p. [in Ukr.]

47. Turchenko, F. (2008). P. Skoropadsky and M. Mikhnovsky 1918: Two Models of State Building. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* (Ukrainian Historical Journal), No. 4, pp. 48–59. [in Ukr.]

48. Turchenko, F. (2013). Mykhailo Hrushevskiyi vs. Mykola Mikhnovsky (Discussion of Contemporaries: a View through the Centuries). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* (Ukrainian Historical Journal), No. 2, pp. 74–94. [in Ukr.]

49. Turchenko, F. (2023). Mykola Mikhnovsky: Lessons for Posterity. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* (Ukrainian Historical Journal), No. 4 (571), pp. 85–97. [in Ukr.]

50. Udod, O. (2006). Read this Book: It will Teach you to Understand Ukrainian History. *Mykola Mikhnovsky: Life and Word*. Kyiv, pp. 5–8. [in Ukr.]

51. Shaian, V. (1967). "The Tarasov Brotherhood" and "Independent Ukraine". Mykola Mikhnovsky. *Independent Ukraine*. London, pp. 5–12. [in Ukr.]

52. Shemet, S. (1924–1925). Mykola Mikhnovsky: (Posthumous Memory). *Khliborobska Ukraine. (Grain-Growing Ukraine)*. Book 5, pp. 3–30. [in Ukr.]

53. Yaremenko, V. (2007). Mykola Mikhnovsky – Ideologist of State Independence of Ukraine. *Independent Ukraine; The Case of the Ukrainian Intelligentsia*. Kyiv, pp. 6–28. [in Ukr.]

Summary

MYKOLA MIKHNOVSKY – FOUNDER OF DEMOCRATIC UKRAINIAN NATIONALISM AND THEORETIST OF THE MODERN STATE: 125 YEARS SINCE THE PUBLICATION OF THE WORK “INDEPENDENT UKRAINE”

Yurii FIHURNYI

orcid.org/0000-0002-6463-0920

Candidate of Historical Sciences, senior research fellow
of RIUS of Taras Shevchenko National University of Kyiv
email: ukr.etnolog_fus@ukr.net

Relevance of the research. The importance of the stated problem lies in the fact that by analysing the life and activities of M. Mikhnovsky, who is recognised as the founder of democratic Ukrainian nationalism and a theorist of the modern national state, we can better understand Mykola Ivanovich's role in the political discourse of that time, as well as consider the educational lessons from the Ukrainian national revolution and the national liberation struggles of 1917–1921, which contributed to the development of a modern independent Ukrainian state amid geopolitical, geomilitary, geoeconomic, informational, and intellectual confrontations with Russia.

The purpose of the study is to analyse the conceptual essence of the work "Independent Ukraine" by the founder of democratic Ukrainian nationalism and theorist of the modern national state M. Mikhnovsky, carried out through the prism of refuting the Russian propaganda myth about the creation of Ukrainian statehood by V. Lenin.

Conclusions. It was revealed that "Independent Ukraine", M. Mikhnovsky's brilliant work, was not just an ordinary program of a young ambitious Ukrainian party, it became the "National Book of Genesis" of the Ukrainian people, who strived to transform themselves into a nation and restore the lost Ukrainian Independent Confederate State. It was found that the theoretical concepts of "Ukrainian statehood", "Ukrainian nationalism", "Ukrainian people", "Ukrainian elite", and "Ukrainian territory", published in the creative heritage of M. Mikhnovsky, in the course of time, from a purely ideological paradigm, began to be implemented in practice, but this happened quite unsystematically and inconsistently. It is proven that M. Mikhnovsky, the Apostle of Ukrainian statehood and independence, the founder of democratic Ukrainian nationalism, and the theorist of the modern national state, not only laid the theoretical and methodological foundations of Ukrainian nationalism in his works, in particular, in "Independent Ukraine", but also contributed to the restoration of the Ukrainian national state in the 20th century with his practical state-building activities. It is shown that the aggressor country is trying to defeat Ukraine not only on the battlefield but also mentally and informationally, so scientists need to actualize the fight against Russian myths, fakes, and falsifications of the history of Ukraine, including the racist fiction that V. Lenin created Ukraine.

Keywords: Ukraine, Ukrainians, Mykola Mikhnovsky, "Independent Ukraine", Ukrainian nationalism, Ukrainian statehood, Russian-Ukrainian war, Russian historical myths.